

"והגית בו יומם ולילה"

1. **יהושע פרק א' ח'**
 "לא-ימוש ספר התורה הזה מפיה, והגית בו יומם ולילה, למען תשמר לעשות, ככל-הכתוב בו: כי-אז תצליח את-דרךך, ואז תשכיל"
 • מה גדר הביטוי "לא ימוש ספר התורה הזה מפיה והגית בו יומם ולילה? האם פשט הפסוק כמשמעו?
 העזר במקורות הבאים
2. **פירוש רד"ק - "והגית בו יומם ולילה"**
 אחר שאמר לא ימוש הוא כפל דבר לחזק או פירוש והגית הגיון הלב כמו והגיון לבי לפניך ה' ופירוש יומם ולילה לפירוש הראשון נראה שיהיה בו ביום ובלילה כל עת שימצא פנאי מעסקי מחיתו.
 • כמה דעות שונות יש בפירוש הפס' הנ"ל? איך כל דעה משפיעה על גדר החיוב? העזרו בגמ' הבאה.
3. **מסכת מנחות דף צ"ט:**
 תניא רבי יוסי אומר אפילו סילק את הישנה שחרית וסידר את החדשה ערבית אין בכך כלום אלא מה אני מקיים לפני תמיד שלא ילן שלחן בלא לחם. **אמר ר' אמי מדבריו של ר' יוסי** נלמוד אפילו לא שנה אדם אלא פרק אחד שחרית ופרק אחד ערבית קיים מצות (יהושע א, ח) לא ימוש (את) ספר התורה הזה מפיה **אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי** אפילו לא קרא אדם אלא קרית שמע שחרית וערבית קיים לא ימוש ודבר זה אסור לאומרו בפני עמי הארץ ורבא אמר מצוה לאומרו בפני עמי הארץ. שאל בן דמה בן אחותו של ר' ישמעאל **את ר' ישמעאל** כגון אני שלמדתי כל התורה כולה מהו ללמוד חכמת יונת קרא עליו המקרא הזה לא ימוש ספר התורה הזה מפיה והגית בו יומם ולילה צא ובדוק שעה שאינה לא מן היום ולא מן הלילה ולמוד בה חכמת יונת ופליגא דר' שמואל בר נחמני **דאמר ר' שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן** פסוק זה אינו לא חובה ולא מצוה אלא ברכה ראה הקב"ה את יהושע שדברי תורה חביבים עליו ביותר שנאמר (שמות לג, יא) ומשרתו יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל אמר לו הקדוש ברוך הוא יהושע כל כך חביבין עליך דברי תורה לא ימוש ספר התורה הזה מפיה **רש"י - מדבריו של רבי יוסי** - דאמר משום דעמד הישן שחרית מעט בשלחן והחדש ערבית מעט קרי ליה תמיד שמע מינה אפי' לא שנה אדם אלא פרק אחד וכו':
אסור לאומרו - שלא יאמר בקרית שמע סגי ולא ירגיל בניו לתלמוד תורה:
מצוה לאומרו - דסבר משום קרית שמע נוטל שכר גדול כזה כי אז תצליח את דרכיך אם היה עוסק כל היום כ"ש ששכרו גדול ומרגיל את בניו לתלמוד תורה. ל"א סברי הנך רבנן דמצי פטרי נפשיהו בקרית שמע ויתבי כולי יומא וגרסי שמע מינה שכר גדול יש:
צא ובדוק - דבר שלא יהא בעולם:
ופליגא - הא דר' ישמעאל דאמר חובה ללמוד כל היום:
כל כך חביבין כו' לא ימוש - הבטיחו שלא תשתכח תורתו ממנו:
4. **סנהדרין דף צט.**
 "כי דבר ה' בזה"....ר' נהוראי אומר כל שאפשר לעסוק בתורה ואינו עוסק.
5. **ר"ן נדרים דף ח'.**
 שהרי חייב כל אדם ללמוד תמיד יום ולילה כפי כחו ואמרינן בפ"ק דקדושין (דף ל.) ת"ר ושננתם שיהו דברי תורה מחוודין בפיה שאם ישאלך אדם דבר שלא תגמגם ותאמר לו וכו' וק"ש שחרית וערבית לא סגי להכי.
6. **מסכת יומא דף יט:**
 תנו רבנן: "ודברת בם", בם — ולא בתפלה. "ודברת בם", בם יש להן רשות לדבר, ולא בדברים. אחרים.
7. **מסכת ברכות דף ל"ה:**
 תנו רבנן: "ואספת דגנך" מה תלמוד לומר? לפי שנאמר: "לא ימוש ספר התורה הזה מפיה" — יכול דברים נכתבו, תלמוד לומר: "ואספת דגנך" — הנהג בהן מנהג דרך ארץ, דברי רבי ישמעאל. רבי שמעון בן יוחאי אומר: אפשר אדם חורש בשעת חרישה, וזורע בשעת זריעה, וקוצר בשעת קצירה, ודש בשעת דישה, וזורה בשעת הרוס, תורה

13. שו"ת במראה הבזק חלק שביעי ע"ב: - הרב שאול ישראלי

לפי זה אדם מבטל את החיוב בתחום של "עסק בתורה", לפי הדעה הראשונה אם לא למד תורה כלל במשך יום שלם או לילה שלם. לפי הדעה השנייה, אם היה לו זמן פנוי שיכול היה ללמוד תורה ולא למד, הרי זה ביטל "לא ימוש", גם אם קבע עתים ביום ובלילה. ביטול "ידיעת התורה" היינו שהתרשל ולא הגיע לרמה שהיה יכול להגיע אליה בידיעת התורה. לכן אדם צריך להשתדל ולהתייגע בתורה כפי כוחו על מנת להגיע לידיעת התורה, בדרך היותר שלמה. כיוון שתורתנו היא "תורת חיים", היא כוללת תחומים רבים שגם העסק בהם נחשב כקיום התורה, ולעתים אף יוגדר כלימוד תורה.

14. עין אי"ה ברכות פרק שישי פסקה ח'

"ת"ר ואספת דגנך, מה ת"ל, לפי שנאמר לא ימוש ספר התורה הזה מפיו, יכול דברים ככתבן, ת"ל ואספת דגנך נהוג כהם מנהג ד"א דברי רבי ישמעאל, רשב"י אומר אפשר אדם חורש בשעת חרישה כו' תורה מה תהא עלי', אלא בזמן שישראל עושין רצונו של מקום מלאכתן נעשית ע"י אחרים כו'".

האם תכונת האדם מצד עצמו ראויה היא להיות עוסק תמיד רק במושכלות בלא הפסק, והשימוש בענינים מעשיים המה לו רק להכרח והם למטה ממעלתו הטבעית. או שמצד תכונת האדם הוא מורכב נטיות מעשיות ועיוניות, והעסק במעשים חמריים, אם הם לפי המדה, הם לא רק מצד הכרח כ"א משלימים ג"כ את תכונתו על פי טבעו, הוא דבר ראוי להסתפק. ובזה חולקים רבי ישמעאל ורשב"י, דרי"ש ס"ל שהעסק התמידי בעיון אינו לפי תכונת האדם, על כן ההפסק שבא, אם הוא רק בדרך ארעי לעניני דרך ארץ, אין לחשבו לחסרון כ"א להשלמת האדם כפי טבעו, ע"כ משפט התורה היא להיות מנהיג בהם מנהג ד"א. ורשב"י ס"ל, שמעלת האדם לפי טבעו האמיתי ראוי להיות כ"כ נעלה, עד שלא תשבע נפשו מהתענג רק על שלימות השכליות. והמקרא ככתבו "לא ימוש ספר התורה הזה מפיו" הוא נאות לפי טבע האדם השלם שלא נתקלקל בחטא. ע"כ ראוי להדריך תמיד את עצמו וזולתו לבא אל מעלת האדם השלם, ומה שאי אפשר הדבר, בין לפי ההכרחים החיצונים בין לפי החשק הפנימי שנעשה כה מרוב עבודת העיון, אינו בא כ"א מחסרון השלמה. ובהשלמתן של ישראל מלאכתן נעשית ע"י אחרים, והם מצד עצמם כל ישעם וחפצם להיות עוסקים תמיד בידיעת התורה, לדעת את ד' ודרכיו. ורבי ישמעאל לקח לראי' תכונת האדם, שתקצר נפשו אם יתמיד רק במושכלות, ולא יחליף העסק במעט זמן ג"כ בעסקי החברה. א"כ ראי' שתכונת ההשלמה של האדם תובעת ממנו ג"כ העסק המעשי. ורבי שמעון ס"ל שגם זאת התכונה באה רק מחסרון מוטבע שנתיישן הרבה באדם, עד שקשה לו לקבל רוב הטובה הראויה לפי מעלתו, שהיא "ותחסרהו מעט מאלהים". ע"כ ההשתדלות המחוייבת היא להשיב את האדם אל מעלתו בכל עז, ואז יוכל כי הוא באמת ראוי לכך ודעת לנפשו ינעם.